

TEORİ VE PRATİKTE

DEVLET

Harold J. Laski

ÇEVİREN / DEENE TOPÇU

FOL

FOL

TEORİ VE PRATİKTE
DEVLET

FOL® 47

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

FELSEFE 47
HAROLD J. LASKI KİTAPLIĞI 03

TEORİ VE PRATİKTE DEVLET
HAROLD J. LASKI

ÇEVİREN: DEFNE TOPÇU

ÖZGÜN ADI: *THE STATE IN THEORY AND PRACTICE*
EDİSYON: LONDON 1956

YAYINA HAZIRLAYAN: KIVILCIM TURANLI
REDAKSİYON: MAK GRUP REDAKSİYON EKİBİ
SON OKUMA: EBUBEKİR DEMİR
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-605-69643-8-1

BASKI: AYRINTI BASIMEVİ ANKARA - SERTİFİKA NO: 13987

I. BASKI: OCAK 2020

İLETİŞİM ADRESLERİ
CINNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

TEORİ VE PRATİKTE
DEVLET

HAROLD J. LASKI

ÇEVİREN
DEFNE TOPÇU

KIVILCIM TURANLI'NIN SUNUŞU İLE

HAROLD J. LASKI

Manchester'da doğdu (1893). İlk öğrenimini Manchester Grammar School'da tamamladı. İşçi Partisi'nin yayın organı Daily Herald'ın editörlüğünü yaptı. Kanada McGill, Harvard ve Yale üniversitelerinde tarih dersleri verdi (1916). Fabian Society yönetim kurulu üyeliği (1922) ve İngiliz İşçi Partisi başkanlığını yaptı (1945-46). Londra'da öldü (1950).

Başlıca eserleri: *A Grammar of Politics* (1925), *Authority in the Modern State* (1919), *The State in Theory and Practice* (1935).

DEFNE TOPÇU

Ankara doğumlu (1986). İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu (2011). Akademik çalışma hayatı boyunca ağırlıklı olarak insan hakları hukuku ve toplumsal cinsiyet çalışmaları ile ilgilendi (2013-2019). "Türkiye ve Yunanistan'da Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı" başlıklı yüksek lisans tezini tamamladı (2015). 2019'dan beri çalışma hayatına avukatlık yaparak devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	11
KIVILCIM TURANLI	
ÖNSÖZ	15
BİRİNCİ BÖLÜM	16
DEVLETİN FELSEFİ KAVRANIŞI	
1. Zorlayıcı Otoritenin Meşrulaştırılması	16
2. Hükûmetin Egemenliğinin Temelleri	20
3. Hukuk ve Kapitalizmin Doğal İşleyişi	28
4. İdealist Devlet Teorisi	40
5. Teori ve Pratik Etkileşimi	64
6. Hukuka Yaklaşımlar: Doğal Hukuk, Pozitif Hukuk	69
İKİNCİ BÖLÜM	88
GERÇEK DÜNYADA DEVLET VE HÜKÛMET	
1. Hatırlatıcı Olarak Devrim	88
2. Devletin Temel İşlevi Olarak Üretim İlişkileri	91
3. Üretim Araçlarının Muhafızı Olarak Devlet	102
4. Kapitalizmin Muhafızı Olarak Demokrasi	113
5. Sınıf Çıkarları Bağlamında Hukuk	127
6. Toplumsal Bilinç ve Yargı	134
7. 'İyi'yi Şekillendirme Olarak Ekonomi	144
8. Kapitalist Demokrasinin Bedeli Olarak Değişim	156

EKLER	171
HAROLD LASKI'NİN DEVLET'İ: ÖNGÖRÜCÜ BİR BİLİM OLARAK SOSYAL BİLİMLERİN TEHLİKESİ VE CAZİBELERİ	
1. Sosyal Bilim Olarak Siyaset Bilimi: Teoride Devlet	177
2. Pratikte Sosyal Bilimler: Gerçek Dünyada Devlet	183
3. Zamana Özgü İşaretlerin Siyasi Analizi	188
4. Laski'nin Modelinde Öngörücü Bir Bilim Olarak Sosyal Bilimler	192
DİZİN	204

SUNUŞ

Galeano, bir kitabında “Politikanın demokrat olması kimseyi pek tedirgin etmiyor, yeter ki ekonomi demokrat olmasın” der. Harold J. Laski’nin *Devlet* kitabının hatta Laski’nin kendisinin ana tezi bu olsa gerek. Zira Laski de “Siyasi demokrasi, ekonomik demokrasi, sosyalizm olmadan anlamsızdır” der.

1893’te doğan Laski, hem ABD’de hem İngiltere’de yaşamış bir entelektüeldir. İki dünya savaşına da tanıklık etmiş, iki savaş arasındaki dönemi de yaşamıştır. Yazdıklarından anladığımız kadarıyla 1917’deki Devrime coşkuyla, Hitler zulmüne ise acıyla ve serzenişle tanıklık etmiştir. Harvard ve Yale’de dersler veren Laski, 1950’de ölene dek de London School of Economics’te ders vermeye devam etmiştir. Amerika’nın ünlü yüksek mahkeme yargıçlarından Oliver Wendell Holmes ile arkadaşlığını ölene dek sürdürmüştü; daha sonra Afrika ve Asya’da lider olan öğrenciler yetiştirmiş; Karl Mannheim’la birlikte Hitler zulmünden kaçan Franz Neumann’ı desteklemiştir. Frankfurt Okuluyla ilişki kuran, İngiliz İşçi Partisi ile bugünden geriye bakınca duygusal sayılabilecek çatışmalı bir ilişkisi olan Laski, Orwell’in deyimiyle ‘yaratılışı itibarıyla liberalse de sadık bir sosyalist’tir.

1917’de yayımladığı ilk kitabı *Studies in Problems of Sovereignty* aslında onun çalışma hattını belirlemiştir. Ömrü boyunca, özellikle çok üretken olduğu 1920-1930 arasında ekonomi, hukuk ve siyaset arasındaki ilişkiyi; bu ilişkinin en somut görünümü olan ‘devlet’i ve elbette ‘devrim’i çalışmıştır. Bu dönemdeki önemli eserlerinden birisinin 1925’te

yazdığı *Democracy in Crisis* (Krizdeki Demokrasi) olması tesadüf olmasa gerek. *Devlet* kitabı bu çalışmalarının önemli ürünlerinden birisidir. Laski'nin eserleri ve öğretmenliği, Batı'dan ziyade Asya ve Afrika'da yayılsa ve etkili olsa da analizlerini Batı düşüncesi üzerinden evrenselleştirmiştir.

Bugün gelinen noktada modern devlete ilişkin pek çok tartışma, modern devlet hakkında pek çok çalışma mevcuttur ve hatta bazı tartışmaların tüketildiği iddia edilmektedir. Demokrasinin ve hukukun krizde olduğu böylesi bir dönemde Laski'nin söylediklerinin daha önce benzer ve başka biçimlerde söylendiği de iddia edilebilir. Ancak bu kitabı ve Laski'yi önemli kılan, sanıyorum, bizi tartışmanın en başına yeniden götürmesi ve egemenliğe ve sınıf savaşına ilişkin temel kavramları yeniden hatırlatmasıdır. Zira Laski, devrimin bir imkân olduğunu en erken ifade eden entelektüellerdendir.

Bu kitapta Hobbes'tan Rousseau'ya oradan Marksizme uzanan bir hat çizer. Tarihî kişiliklerin öneminin farkındadır ama kişilerle ve niyetleriyle ilgilenmez. Onun için önemli olan devletlerin (ve elbette devrimlerin) neye niyetlendiği, neleri taahhüt ettiği değil ne yaptığıdır. Bu nedenle meselesi düşüncenin kendisidir ve ona göre gerçek bir siyaset bilimi, tarihi doğru okuyarak öngöründe bulunabilmelidir. Bunu yaparken amaçlarla araçları iyi belirlemek, biri uğruna diğerrinin meşruluğundan feragat etmemek gerekmektedir. Sosyalist ve faşist pratikler arasında benzerlik kuranlara karşı en güçlü argümanı, ikisinin amaçları arasındaki farklılıktır. Amacın aracı haklı kıldığını söylemez, bu farkın önemli olduğunu söyler.

Sınıf çatışmasının eninde sonunda götüreceği yer olan devrim hakkında bir öngöründe bulunur bu kitabında: Önemli olan devrimin başarılı olup olmaması değildir; kaçınılmaz olmasıdır. Analizini bunun üzerine kurar öte yandan reel politikanın da Sovyet-Rusya deneyiminin de farkındadır. Bu farkındalığı onu gerçekçi bir yaklaşım sergilemeye yöneltir. Gerçekçiliği kurulan analogilerdeki varsayım ha-

calarını ortaya çıkarır. Şiddeti savunduğu söylenemezse de barışçıl yolların işe yaradığını görmediğimiz sürece şiddeti bir vakıa olarak kabul eder.

Hukuka yaklaşımı da benzer minvaldedir. Hukuku, üretim araçlarına hâkim sınıf belirlediği ve devlet de bu hukuku koruduğu sürece devletin aslında barışı değil; bir grubun çıkarlarını koruduğunu örnekleriyle netleştirir. Reformların, evrensel oy hakkının, ırk ayrımcılığının yasaklanmasının öneminin farkındadır; haklar alanındaki gelişmeleri küçümsemez ama yetersiz bulur. Hepsinin bir anda geriye alınabileceğinin, içinin boşaltılabileceğinin ve kitlelerin kolayca demokrasiden sapabileceğinin son derece farkındadır.

Laski sürekli bir açıklama ve anlaşılır olma kaygısı taşıdığı için, yazdıkları birbirinin tekrarı gibi görünebilir. Öte yandan hayatın bir tekrar olduğu ve bazı hataların durmaksızın yinelenildiği göz önüne alındığında, çabası nafîle değildir. Yazı dili canlı ve akıcıdır. Eleştirilerinde dürüsttür ve eleştirmeden önce mesele üzerinde düşündüğu, söyleneni ve ima edileni anlamaya çalıştığı hemen sezilir. Bazen ideali reelle denkleştirmeye çalıştıklarını söyleyerek eleştirdiği idealist filozofların düştüğu tuzaklara düşmemeye çabalar. Çabası amacına ulaşmış mıdır, elbette buna okur karar verecek!

KIVILCIM TURANLI

Adalet bir güçtür; eğer var edemezse, en azından yok edecektir.
Bu yüzden geleceğe dair soru,
“Devrim olacak mı?” değil,
“Devrim hayır mı şer mi olacak?” olmalıdır.

O. LOWES DICKINSON
JUSTICE AND LIBERTY

ÖNSÖZ

Bu kitabın amacı, modern devletin doğasını keşfetmektir. Kitap, devletin doğasını, tarihi tarafından ortaya konulan karakteristik özelliklerini inceleyerek açıklamaya ve bu özelliklerin ışığında, klasik bir bakış açısından ziyade tarih ile uyumlu bir devlet teorisi ortaya koymaya çalışmaktadır. Bir bakıma *Democracy in Crisis* [*Krizdeki Demokrasi*] (1933) isimli kitabımdaki düşünsel çıkarımları geliştirdiğinden onun devamı niteliğindedir.

Eleştiri ve tartışmalarıyla bana yardımcı olan arkadaşlarıma çok şey borçluyum. Özellikle meslektaşlarım Bay H. L. Beales, Profesör M. Ginsberg ve Dr. W. I. Jennings'e teşekkür etmeliyim. Elbette hiçbiri bu sayfalarda yazılanlardan sorumlu değildir. İkimiz de bu konuyu dile getirmemiş olsak da bu eserin eşime neler borçlu olduğunu ancak ben bilirim.

Sayın Victor Gollancz nezaket göstererek, Bay Leonard Woolf tarafından düzenlenen, *Intelligent Man's Way to Prevent War* [*Akıllı İnsanın Savaş Önleme Yolları*] isimli kitapta katkıda bulunduğum bir bölümden birkaç sayfa kullanmama izin verdi.

HAROLD J. LASKI

BİRİNCİ BÖLÜM DEVLETİN FELSEFİ KAVRANIŞI

1. Zorlayıcı Otoritenin Meşrulaştırılması¹

Platon, adaletin daha güçlü olanın yönetimi olduğunu reddettiğinden beri insanlar, devleti, korumaya çalıştığı yüce amaçlara dayanarak meşrulaştırmaya çalışmışlardır. Gerçekten de insan zihni, zorlayıcı güce sahip olmanın, bu gücün adandığı amaçlara bakılmaksızın savunulabileceği fikrine karşı çıkar. Biz de Aristoteles gibi, devletin iyi yaşamı gerçekleştirmek için var olduğunu savunuyoruz. Tıpkı Hobbes gibi, devlet gücünün yaşamın ve ölümün üzerinde sağladığı güvenlik olmadan uygarlığın da olamayacağına ısrar ediyoruz. Locke gibi, barışçıl yollarla olmadığında, sefil bir varoluşa mahkûm edileceğimizi ve ancak insanların faaliyetlerini kabul ettiği ortak bir yasakoyucu organın, yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarını sağlayabileceğini kabul ediyoruz. Rousseau, insanların yasalarına itaat ederek devlet öncesi toplumdaki daha özgür olabileceği bir devlet-olmanın belirli koşullarını ortaya koyabilmişti. Hegel, ünlü bir cümlesinde “Devlet, İlahi İradenin (bilincin) yeryüzündeki görünümüdür.”² demiş ve insanın bütün değerinin devletin faaliyetlerine katılmasından kaynaklandığını savunmuştur.

Pek az kurum devlet kadar görkemli övgüler almıştır; bu sebeple bu övgülerin dayandığı gerekçeleri anlamak önemlidir. Öven kişinin idealinin gerçek bir toplumda somutlaş-

¹ Eserde yer alan ara başlıklar tarafımıza aittir. (Son Ok.)

² Hegel, *Philosophy of History*, s. 41 [Bkz. Hegel, *Tarih Felsefesi*, çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınevi, 2006.].

EKLER

HAROLD LASKI’NİN *DEVLET’İ*: ÖNGÖRÜCÜ BİR BİLİM OLARAK SOSYAL BİLİMLERİN TEHLİKESİ VE CAZİBELERİ¹

SIDNEY A. PEARSON, JR.

Harold Laski kimdir? 1935’te yazdığı ve Laski’nin hayatı boyunca en az ilgi gören kitabı neden günümüzde okunmalıdır? Bu sorulardan ilkinin cevaplamak daha kolay ancak iki cevap da Laski’nin özellikle Sol düşünce olmak üzere, 20. yüzyıl düşüncesini derinden etkileyen çalışmalarında ve kişisel geçmişinde saklıdır.

Laski 1893’te varlıklı, liberal bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Üstün başarılı bir çocuk olan Laski, 1914 yılında Oxford’dan birincilikle mezun oldu. Üniversitedeyken ateizmi ve G. D. H. Cole’un lonca sosyalizmini benimsemişti. Çocukluk ve yetişkinlik döneminde yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle I. Dünya Savaşında askerliğe kabul edilmedi. Bundan kısa bir süre sonra Montreal McGill Üniversitesi’nde akademik kariyerine başladı. Kısa bir süre için eğitim verdiği Harvard Üniversitesi’nde özellikle John Dewey ile William James gibi isimlerin teorileri olmak üzere Amerikan pragmatizminden etkilendi. Harvard’da geçirdiği zaman onu, Amerikan siyaseti, toplumu ve hükümetleriyle ilgilenmeye ittiği için çoğu zaman kendisini, Amerika’daki

¹ Arkadaşım ve meslektaşım Matt Franck’a bu çalışmamın ilk taslağını özenle okuduğu ve yorumları için teşekkür ederim. Kendisi tanıdığım en iyi yazı ustasıdır ve onun ustaca müdahaleleri çalışmamı daha iyi bir hâle getirdi. Elbette içerik tamamen bana ait, onun bir kusuru yok.

durumu İngiliz yurttaşlarına açıklayan bir yorumcu olarak gördü. 1920 yılında İngiltere'ye dönen Laski, döndüğü tarihten 1950'deki ölümüne kadar Londra Ekonomi Okulu'nda (London School of Economics) çalıştı.

Günümüzde Laski'nin adını duyan siyaset bilimi öğrencileri genelde onu George Orwell'in *Politics and the English Language* [*Siyaset ve İngiliz Dili*] kitabındaki acımasız eleştirilerin hedefi olarak dolaylı yoldan tanımıştır. Oysa Laski, 1920'lerden 1940'lara kadar, İngilizce konuşan dünyada Marksizm ile ilgilenen en etkili siyaset bilimi kuramcılarındandı. Çoğunlukla İngiltere'deki Londra Ekonomi Okulu'nda çalışmasına rağmen, tarihçi Arthur Schlesinger Jr., onun Amerika'daki etkisinin çoğu Amerikalı Marksistten daha güçlü olduğunu söylemiştir.² Schlesinger'e itiraz etmek için bir neden yok! Düşünceleri Laski'nin düşüncelerine taban tabana zıt olan Max Beloff bile 1920-1940 arasını 'Laski Devri' olarak adlandırmıştır.³ Bu tanım biraz abartılı da olsa Laski'nin solcu yazarlar üzerindeki etkisi büyüktür. 1930'lu yıllarda Laski, diğer faaliyetlerinin yanı sıra Victor Gollancz ile John Strachey'in Sol Kitap Kulübü'nü kurmalarına yardım etmiştir.⁴ Laski yaşamı boyunca Solun dikkate alması gereken entelektüel bir figürdü.

Âdeta dokuz canlı bir kedi gibi, hiçbir zaman tam olarak kapanmayan 'Laski Devri' sürdükçe, *Devlet*'in değeri her geçen gün daha da artıyor.⁵ 1990'da Sovyetler Birliği'nin yıkılışından beri Laski'ye yönelik bir ilgi; onun düşüncelerinin hemen her yönüne odaklanan ve Marksizmini neredeyse ardıl bir düşünüş olarak ele alan bir ilgi yeniden canlanıyor. Yeni

² Arthur M. Schlesinger Jr., *The Age of Roosevelt: Politics of Upheaval*, Boston: Houghton Mifflin Company, s. 174.

³ *Harold Laski and American Liberalism*, Transaction Publishers, New Brunswick 2005, s. 193.

⁴ Sol üzerine yayınlanan en iyi kitaplardan birisi için bkz. Paul Johnson, *Intellectuals*, New York: Harper & Row, 1988, s. 269-287.

⁵ Sonia Orwell & Ian Angus, *The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell Vol. 4, Politics and the English Language*, Harcourt Brace and World, New York 1968, s. 127-140.

DİZİN

II. Dünya Savaşı 106, 175, 194, 196

A

açıklanan amaç 20
Acontius 44
adalet 16, 22, 31, 37, 42, 82, 83, 84,
86, 109, 115, 131, 133, 135, 177, 180,
181, 182, 193, 202, 203
adaletsizlik 86
Afrika 105, 147
akıl 115; toplumsal ~ 48
Almanya 21, 24, 32, 33, 63, 70, 74, 75,
109, 110, 117, 122, 123, 125, 127,
132, 137, 140, 161, 182, 188, 189
Amerikan: ~ hukuku 111; ~ İç Savaşı
142; ~ Yüksek Mahkemesi 138, 144
anarşi 28, 45, 71
anayasa 23, 62, 78, 143, 167, 169, 170,
191
anayasacılık 167, 194
anayasal demokrasi 78; ~nin ortaya çı-
kışı 27
Antik Atina 32
antropoloji 86
arazi vergileri 77
aristokrasiden tacir orta sınıfa geçiş 45
Aristoteles 16, 32, 63, 64, 67, 84, 158,
176, 189
asiller 57

B

Babcuf 46
barınma 65, 91, 120
barışçıl değişim 167
basın 108
başkaldırının alışkanlığı 49
başkaldırı 48, 49; ~ hakkı 49
Bellarmine 67
Beloff, Max 172
benlik 51
Bentham 68, 139
Bergson 152
Bianchi 152
birey(ler) 17; ~in mutluluğu 45; ~in mut-
luluğunu artıracak bir teşekkül olarak
devlet 44
bireyselliğin doğası 51
bireysel: ~özgürlüğe müdahale 43; ~ vic-
dan 71; ~ yargı 80

Bodin 21

Bolşevik Devrimi 73, 89, 185
Bolşevikler 102
bölünmüş işgücü 103
Bosanquet 19, 41, 42, 47, 48, 49, 51, 52,
59, 87, 180, 181
Yargıç Brandeis 86, 141, 143
Brüning 74
Burke 18, 57, 58, 74
Büyük Britanya 24, 27, 75, 76, 101,
118, 119, 140, 149, 150, 162, 166,
168, 188
Büyük Buhan 36

C

çalışma saatlerinin sınırlanması 115
Çarlık Rusya 50, 63, 101
Lord Carson 79
Castellion 44
Cathrein 30, 31
I. Charles 79, 98
çoğunluk: ~un gücünün sınırları 78; ~un
hakları 77; ~un iradesi 115
Cohen 83, 86
Cole, G. D. H. 171, 174
Cromwell 46, 98

D

daha güçlü olanın yönetimi 16
değer: ~ ölçütleri 31, 32; ahlaki ~ yargı-
ları 71; ~ yargılarımızdaki farklılıklar
84; ~ler-sistemi 94
Dekabristler 102
demokrasi 15, 90, 107, 108, 116, 117,
118, 121, 157, 158, 166, 167, 176,
185; ~nin baskılanması 159
demokratik: ~ talepler 108; ~ ülkeler
116
deneyim 18, 94
devlet: ~ egemenliği 56; ~ egemenliğinin
temeli 25; ~e itaat 69; ~ felsefesi 66;
~ gücü 93, 98, 100, 102, 103, 105,
113, 116, 120, 126, 129, 131, 132,
140, 147, 154; ~in amaç(ları) 32, 33,
78, 128, 131, 132; ~in bekası 45; ~in
doğası 15, 177, 178, 179, 192; ~in
egemenliği 23, 58, 65; ~in eylemlerin-
de taraflı olması 62; ~in felsefi amacı
18; ~in felsefi gerekçelendirmesi 19;

- ~in felsefi kavranışı 40; ~in gücünü özel mülkiyetin emrine sunmak 112; ~in idealist teorisi 41, 49; ~in iktidarı 45, 52; ~in iradesi 21, 24, 29, 48, 81; ~in otoritesinin sınırları 45; ~in taraflı işleyişini zorunlu kılan koşulları 128; ~in tarih içindeki birliği 63; ~i yıkmayı amaçlama 49; ~ kuramı 160, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186; ~ müdahalesi 37, 38; ~ teorisi 15, 19, 41, 46, 53, 64, 80; ideal ~ biçimi 18
- devrim 44, 58, 73, 88, 89, 106, 112, 132, 133, 144, 145, 148, 159, 168, 186, 193
- devrimci alternatif 167
- devrimciler 98
- Dewey, John 171
- Dicey 162
- diktatörler 61
- diktatörlük 62, 140, 166, 167; ~e giden yol 78
- dini hoşgörünün tarihi 65
- dışlanma 61
- Doğu despotu 155
- Duguit 82
- dürtüler: ani ~ 46; şuaşuz ~ 47
- düzen 18, 19, 28, 35, 43, 86, 93, 102, 107, 110, 125, 137, 154, 156, 161, 162
- E
- egemen: ~ gücü kontrol eden grup 97; ~ iyilik kavramı 158
- egemenlik 21, 22, 27, 29, 64, 76, 93, 94, 98, 140, 179, 196; ~in doğası 29; ~ gücü 89
- egitim 22, 28, 37, 52, 65, 68, 92, 95, 96, 121, 153, 171; ~ sistemleri 92
- ekonomik: ~ ilişkiler 92, 101; ~ olarak kendini ifade etme 123, 125, 165, 191
- Eldon 86
- emek 104, 130
- Emerson 72
- enflasyon 106, 141
- Engels 67, 127, 133, 159, 187
- eşitlik 138; ~ fikri 86; ~ ilkesi 54
- eşitsizlik 87, 139
- etik: ~ değerler 31; ~ ölçütler 31; ~ yaklaşım 70
- etnik, dinî ya da ulusal farklılıklar 106
- evrensel: ~ adalet koşulları 31; ~ haklar 98, 165; ~ seçme seçilme hakkı 107
- F
- faşist devletler 118
- faşizm 36, 108, 109, 118, 121, 122, 123, 152, 154, 155, 186, 188, 189; ~in amaçları 108; ~in doğası 110
- felsefe 66, 194, 195; siyaset ~si 17, 44, 62, 66, 68, 89, 167, 176
- feodal: ~ devlet 103; ~ dönem hukuku 92
- feodalitenin tarihi 28
- Yargıç Field 142
- Fransa 21, 28, 44, 46, 58, 89, 100, 102, 114, 118, 132, 140
- Fransız Devrimi 44, 45, 46, 58, 74, 79, 87, 100, 132, 177
- G
- gelenekler 101, 191, 203
- George, Lloyd 77, 124, 148
- gerçekleşen amaç 20
- gizli faşist 202
- Gladstone 51, 77
- gnostisizm 202
- Gollancz, Victor 15, 172
- Green, T. H. 54, 55, 56, 58, 73, 138, 180
- Gregory 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 165
- grev 111; genel ~ 112; San Francisco ~leri 112; ~ hakkı 108
- güç: ~ kullanımı 55, 155; ~ler ayrılığı 90
- Gül Savaşları 28
- güvenlik 16, 17, 37, 68, 81, 91, 114, 126, 152, 202; ~in çöküşü 91
- H
- hak(lar): ~ bildireleri 90; ~ talepleri 100; temel siyasi ~dan yararlanma 167
- halk 67, 74, 164
- Hamilton, Alexander 158, 201
- Harrington 158
- Hegel 16, 19, 50, 56, 57, 58, 59, 87, 90, 152
- Hegelci: ~ idealist teori 55; ~ler 27
- Hitler 27, 32, 33, 59, 60, 67, 70, 74, 75, 85, 89, 109, 110, 123, 132, 140, 151, 153, 154, 155, 161, 170; ~ Almanyası 41, 61, 79, 108
- Hobbes 16, 19, 39, 45, 180; ~'un devlet teorisi 19
- Holmes, Oliver Wendell 72, 194
- Yargıç Holmes 86, 138, 143, 168
- Hristiyanlar 66; İlk ~ın Roma hükümdarına meydan okumaları 72
- Hristiyanlık 130
- Hugenberg 123
- hukuk 23, 28, 29, 30, 42, 70, 74, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 92, 95, 96, 113, 131, 134, 139, 142, 144, 156, 181, 193, 194; Anglo-Sakson ~u 101; ~a uygun olarak güç kullanma 42; ~ düzeni 28; ~ önünde eşitlik 115; ~ sistemi 139; ~un

askıya alınması 131; ~un üstünlüğü 139; doğal ~ 82, 85, 86, 95, 181, 194, 199; meta~ 30; şekli ~ anlayışı 70
hukukçu 29, 30, 31, 35, 40, 109, 139
hükümet 20, 21, 23, 24, 26, 39, 44, 54, 60, 64, 66, 74, 75, 76, 78, 93, 108, 112, 118, 121, 124, 132, 133, 160; ~in egemenliği 23; ~in otoritesi 25, 180
Hume 25

İ

idealist: ~ düşünce 80; ~ görüş 51; ~ özgülük anlayışı 51; ~ teori 53
ifade özgürlüğü 43, 108, 138, 162, 190
iktidar 44, 112, 157, 162, 193, 197; sınırsız ~ 44
İlahi İrade 155, 189
İngiliz: ~ Devrimi 97; ~ iç savaşları 74; ~ İmparatorluğu 115
insan: ~ doğası 17, 39; ~ hakları 45, 134
insanlık 17, 21, 50, 81, 99, 114, 149, 159, 197, 199, 201
Ireton 98
İrkçilik 153
İrlandalılar 168
İşçi Partisi 119, 120, 121, 124
işçi: ~ ile işveren arasındaki ilişki 164; ~ sınıfı 77, 105, 106, 113, 123, 132, 144; ~ sınıfının hak algısı 106
işsizlik 22; ~ sigortaları 69, 136
istihdam hakkı 163
istikrarsızlık 36, 97
işverenler 103, 105, 108, 111, 112, 136
itaat 16, 17, 18, 22, 25, 28, 29, 30, 35, 41, 42, 46, 47, 48, 49, 55, 59, 69, 70, 74, 80, 88, 130, 155, 165
itaatsizlik kararı 17
İtalya 109, 110, 117, 122, 123, 137, 154, 188
İtalyan faşizmi 153
iyi 31, 131, 146, 164, 168; insanların ~ anlayışları 94; ~ yaşam anlayışı 31; ~ yaşamı gerçekleştirmek 16; ~ye dâhil olmaktan dışlanma 61

J

II. James 79
Japonya 36, 149
Jefferson, Thomas 89
Johnson, Hugh 112
Joly, Claude 44

K

kadın hakları 96, 115
Kahverengi Gömlekliler 85
kamu: ~ düzeni 112; ~ huzuru 162; ~ yararı 58, 135

kamuoyu 125, 135, 163, 182
Kant 84
kapalist: ~ toplum 130, 145, 158, 191; ~ toplumdada demokratik kurumlar 116; ~ demokrasi 107, 157, 158; ~ demokrasinin doğası 167; ~ demokrasinin sorunları 109; ~lerin kapitalistleri kurtarmak için yaptıkları müdahaleler 123; ~ sistem 36, 37, 105, 106, 109, 117, 119; ~ üretim süreçleri 103
kapitalizm 36, 37, 38, 40, 62, 103, 104, 107, 108, 116, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 136, 137, 142, 143, 145, 146, 151, 154, 157, 158, 159, 160, 162, 165, 186, 188, 190, 191, 195, 196; ~in çöküşü 124; ~in doğası 38; ~in krizleri 40, 144; ~in tarihi 146; ~in yıkılması 122; ~le demokrasinin evliliği 108; saf ~ 126
Katolik eğitim 95
Kelsen 84
Kenya 147
Keynes 145, 148, 151
kilise 26; ~lerin çatışması 105
kişisel görüşleri evrenselleştirme 67
kitlelerin ortak bir hayata duydukları sadakat 87
kısıtlamalar 51
kilise 21, 48, 152
köle(ler) 33, 91, 94; ~ sahipleri 94, 130
kölelik 32, 33, 72, 96, 130, 135, 153; ~in kaldırılması 72
komünist hareketin doğuşu 143
komünistler 41, 74
komünizm 67, 123
köylüler 56, 57, 152
kurumlar 22, 40, 109, 110, 116, 123, 185, 186

L

Harcourt, William 77
James, William 154, 171
laissez-faire 142, 145, 146
Lenin 73, 78, 90, 100, 101, 185, 196
Levellier 44
liberal gelenek 45, 46, 181; ~ devlet ~i 45
liberaller 41
Lilburne 46
Lippmann 36
Locke 16, 39, 44, 67
Lordlar Kamarası 75, 95, 96, 119, 138, 169
XIV. Louis 23
XVI. Louis 169
Lowe, Robert 95
Luther 72, 90, 100

- M
 Macaulay 34, 159
 MacDonald, Ramsay 150
 Machiavelli 63, 152
 maddi refah 114, 133
 Maistre 45
 Maitland 30
 Malby 67
 manevi varlıklar 56
 mantık 101, 113, 197
 Marksizm 173, 177, 197
 Marshall 86, 98, 139, 141, 142, 170
 Marx, Karl 51, 67, 87, 103, 127, 133, 159, 179, 181, 183, 187, 189, 190, 193, 194, 195, 196, 197, 201
 medeni yasaların 43
 Mendeleyev Yasası 40
 meşruluk 59
 metafizik 60, 83
 Michael Oakeshott 176, 180, 201, 202
 Mill, James 90
 modern devlet 15, 22, 34, 37, 40, 134, 145, 139, 179, 182, 203; ~in işlevlerinin kapsamı 22
 modern: ~ kapitalist sistem 106; ~ kapitalizmin özü 126; ~ ulus devlet yapısı 85; ~ vatandaş 22
 Montesquieu 89, 90
 Morelly 67
 müdahale politikaları 37
 mülkiyet 16, 33, 87, 92, 97, 98, 106, 107, 113, 118, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 146, 156, 158, 159, 161, 162, 164, 168, 169, 183, 189, 190; ~ ilişkileri 87, 92, 97, 98, 107, 113, 131, 183, 189
 mülk sahiplerinin konumlarının güvenliği 168
 Mussolini 109, 123, 152, 153, 154, 155
 Mutiny Act (İsyan Yasası) 26
 Mutlak 90
 mutlak tin 56
 mutluluk 43
- N
 Napolyon 67, 83, 90, 100, 138; ~ dönemi 67
 Naziler 154
 II. Nicholas 169
- O
 Orwell, George 172, 196
 ordudaki otorite pozisyonları 161
 Ortaçağ: ~ devletleri 88; ~ Hristiyan toplumu 31
 ortak yarar 52
 otorite 17, 18, 21, 48, 52, 55, 70, 102, 128; ~nin eylemleri 18; ~yi sınırlama girişimi 45
 oy hakkının tarihi 65
- Ö
 örgütlenme özgürlüğü 115
 özel mülkiyet 33, 104, 105, 112, 113, 131, 186
 Özerk Yönetim (Krizi) Yasası 27, 76, 78
 özgür insanlar 91
 özgürlük 16, 37, 42, 43, 44, 46, 51, 87, 100, 108, 164, 177, 180, 182, 190, 197; din ~ü 44; doğal ~ sistemi 37, 87; düşünce (ve ifade) ~ü 43, 164
- P
 paganlar 66
 Parlamenter demokrasi 154
 Yargıç Parry 138
 Lord Percy, Eustace 150
 Perikles 71
 Genç Pitt 68, 169
 Platon 16, 39, 176, 177, 179, 197
 polis 22, 157
 Pollock, Frederick 82
 pozitif: ~ hukuk teorisi 80; ~ hukuk 81; ~ hukukçular 82
 proletarya 103
 propaganda 109
 Protestan inancının 89
 Prusya 19, 57; ~ monarşisi 87
- R
 Albay Rainsborough 98
 refah ilkeleri 52
 Reform 44, 77, 169; ~un alternatifi 106
 III. Reich 154
 Robbins 35, 36, 37, 38, 68, 69, 150
 Roma İmparatorluğu 88
 Roma Katolik Kilisesi 59, 95
 Roosevelt 118, 119, 124, 143, 146, 148, 172
 Rousseau 16, 39, 43, 54, 55, 58, 64, 89, 90, 195; ~'nun genel irade teorisi 54
 Rönesans 96
 Rus Devrimi 100, 105, 132, 173, 196
 Rusya 21, 50, 55, 59, 87, 95, 101, 102, 110, 114, 122, 125, 127, 130, 132, 161, 166, 187, 191
- S
 sağlık 40, 65
 Saint-Simon 159
 salt ekonomik ihtiyaçlar 20
 Sir Arthur Salter 145, 146
 sanayi 65, 67, 88, 96, 114, 183; ~ Devrimi 65, 67; ~nin denetlenmesi 22

Schmitt, Carl 109, 153, 176
seçme ve seçilme hakkı 115
Seel, Hans 109
sendika(lar) 21, 26, 48, 59, 104, 105,
108, 163, 164
sermaye: ~ sahipleri 110; ~ ile emek ara-
sında temel karşıtlık 104
servet sahibi olma 136
Sezar 90
Sherman Kuralları 38
şiddet 74
şikayetler 166
silahlı kuvvetler 26, 27, 28, 108, 161
Sismondi 159
sivil toplumun oluşumu 54
siyahiler 66, 85, 105
siyasi istikrar 36, 145
sınıf: ~ çatışması 113, 132, 137; çatışma-
sının doğası ve sonuçları 103; ~ çelişki-
si 103, 117, 133; ~ ilişkileri 100, 110,
117, 120, 123, 129, 132, 133, 137,
138, 144, 146, 149, 154, 156, 185,
189; ~ ilişkileri 117, 120, 123, 129
sınıflı toplum 161
Smith, Adam 37
Sol 175; Yeni ~ 175, 195; Eski ~ 175,
195; ~ düşüncenin klasik liberalizme
yönelik eleştirileri 175
Sorel 152
sosyal: ~ adalet 117, 192; ~ devlet 157;
~ hizmetler 107; ~ içgüdüyle tatmin
edilmesi mümkün olan dinsel, kültürel
ve yerel çeşitli istekler 20; ~ sigorta 65
sosyalistler 41
sosyalizm 33, 110, 120, 124, 125, 146,
173, 174, 187
Sovyet Rusya 95, 130, 187
Spencer, Herbert 64, 138-
Spinoza 85
Stalin 60
Stammler 84
Stephen 28
Stoacı hukuk anlayışı 30
Strachey, John 172
Stuart yönetimi 27
Süfrajetler 72

T
Tanrının iradesi 30, 31
tarih 16, 34, 37, 40, 72, 82, 90, 97, 100,
114, 134, 181, 183, 185, 195; ~ felse-
fesi 80, 90; ~ yazımı 86
tarihsel materyalizm 127, 187
teknolojik gelişmeler 99
temel gereksinimler 91
teori: ~deki devlet ile pratikte devlet 63;
~nin pratikte nasıl işlediği 68
terörizm 118

Thermidor 46
Thyssen 123
Tocqueville 64, 193
Tolpuddle şehitleri 164
toplum 20, 47, 52, 65, 103, 127, 129,
136, 144, 156
toplumsal: ~ ahlak 48; ~ bilincin ge-
lişmesi 136; ~ ilişkiler 92; ~ iyi 86; ~
üretim 104; ~ üstyapı 92, 102; ~ yapı
34; ~ yapının temellerine dokunma gi-
rişimleri 166

U
Ulpian 30
Ulster Krizi 76
ulus devlet 57; ~in çıkarları 59; ~in orga-
nik bütünlüğü 57

Ü
üretim araçları 45, 81, 103, 106, 113,
129, 136, 137, 154, 162, 187, 190;
~nın mülkiyetine sahip olanlar 88,
129; ~nın özel mülkiyeti 33, 110;
üretim ilişkileri 92, 102; üretim süreçleri
ile ~ 94
ütopya 31

V
vahiy 32
vatandaş 18, 22, 56, 61, 64, 69, 71, 180
vergiler 77, 107
Victoria dönemi 68

W
Washington 91, 150, 190
Weimar Cumhuriyeti 63, 74, 85, 170
Whig 58
Windham, William 95
Winstanley 46

Y
Yahudiler 32, 33, 41, 67
yargı 140
yasama tarihi 85
yasa önünde eşitlik 85
yazılı anayasalar 90
yeni ilişkiler talep eden grup 97
Yunan: ~ devleti 88; ~ kölelik sistemi 32
yürütme 140

Z
zor 70; ~ kullanma hakkını 28
zorlayıcı otorite 20, 28, 128, 161; ~nin
kullanılması 128; ~nin gerekliliği 17
zorlayıcı güç 23, 112, 187; ~e sahip
olma 16
zorunlu eğitim yasası 28